

Frankowska-Terlecka, Małgorzata

Sprawozdanie z działalności Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN w 1994 r.

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 40/1, 199-203

1995

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI
KOMITETU HISTORII NAUKI I TECHNIKI PAN
W 1994 R.

I. DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWO-ORGANIZACYJNA

1. Zebrania plenarne

a). 24 stycznia 1994 r. – „Stan badań nad historią zoologii w Polsce i prezentacja polskich wybitnych przyrodznawców”. Referaty wygłosili prof. prof.: Jerzy Pawłowski (Kraków), Zbigniew J. Wójcik (W-wa), Adam Urbanek (W-wa).

b). 25 kwietnia 1994 r. – zebranie poszerzone, mające charakter sesji interdyscyplinarnej, z okazji wydania drugiej części *Słownika języka pomorskiego czyli kaszubskiego* Stefana Ramuła, w setną rocznicę opublikowania części pierwszej. Zebranie zostało zorganizowane przy współudziale Wydziału Filologicznego Polskiej Akademii Umiejętności. Wygłoszono następujące referaty: prof. Gerard Labuda (Poznań) – *Podłoże polityczne dyskusji nad autonomią języka kaszubskiego*; prof. Stniśław Urbańczyk (Kraków) – *Dramat Stefana Ramuła*; prof. Hanna Popowska-Taborska (W-wa) – *Stan leksykografii kaszubskiej przed opublikowaniem części pierwszej Słownika języka pomorskiego... S. Ramuła*; doc. Halina Horodyska (W-wa) – *O Słowniku języka pomorskiego... S. Ramuła*.

c). 23 maja 1994 r. – jubileuszowa sesja naukowa z okazji 40-lecia działalności Archiwum PAN, zorganizowana wspólnie z Archiwum. Referaty wygłosili: dyrektor Archiwum mgr Hanna Dymnicka-Wołoszyńska – *Czym jest dzisiaj Archiwum PAN*; przewodniczący Rady Naukowej Archiwum prof. Ryszard W. Wołoszyński – *Dzieje Archiwum PAN*; dr Rita Majkowska (Kraków) – *40-lecie Oddziału Archiwum PAN w Krakowie*; dr Alicja Kulecka (W-wa) – *Spuścizny po uczonych jako materiał źródłowy do historii nauki*; prof. Jerzy Różewicz (W-wa) – *Materiały źródłowe Archiwum PAN do historii międzynarodowych kontaktów naukowych w dwudziestoleciu międzywojennym*.

d). 22–26 czerwca 1994 r. – interdyscyplinarna sesja wyjazdowa na Białoruś, przy współudziale Akademii Nauk Białorusi. Wygłoszono 8 referatów. Tematy wiodące sesji: „Flora i fauna Białorusi – historia i teraźniejszość”; „Wybitni wychowankowie Kolegium Pijarskiego w Szczuczynie, poczynając od XVIII w.” Trasa: Lida, Nowogródek, Świteż, Czombrów, Nieśwież, Mir, Szczorse, Szczuczyn, Grodno, Bohatyrowicze.

e). 27 września 1994 r. – prof. Józef Hurwic (Marsylia) – *Kulisy Nagrody Nobla z zakresu fizyki i chemii*.

f). 25 października 1994 r. – prof. Małgorzata Frankowska-Terlecka – *Ocena sytuacji w zakresie historii nauki i techniki w Polsce w latach 1990–1994*.

2. Posiedzenia Prezydium Komitetu

Odbyły się trzy posiedzenia, których tematem były następujące sprawy: organizacja sesji wyjazdowej na Białoruś; sprawa rekonstrukcji osiemnastowiecznego ogrodu botanicznego St. B. Jundziłła Sch.P. w Szczuczynie nowogródzkim; dyskusja nad projektem oceny sytuacji w zakresie historii nauki i techniki w Polsce w latach 1990–94.; sprawa współpracy z Międzynarodową Unią Historii Nauki; problemy wydawnicze.

3. Zebrania Komisji

a). Komisja Historii Nauk Ścisłych – współprzewodniczący: prof. Roman Mierzecki. W maju 1994 r. odbyło się uroczyste zebranie z okazji 200 rocznicy śmierci A.W. Lavoisiera, twórcy nowej chemii. Referaty wygłosili prof. prof.: R. Mierzecki i Z. Wójcik oraz doc. K. Kabzińska.

b). Komisja Historii Nauk Ścisłych – współprzewodnicząca: dr Zofia Pawlikowska-Brożek. Współorganizowanie z Sekcją Historii Matematyki Polskiego Towarzystwa Matematycznego i z Uniwersytetem Śląskim Szkoły Letniej, dotyczącej mitów i prawd w historii matematyki (maj 1994 r.).

c). Komisja Historii Nauk Przyrodniczych – przewodniczący: prof. Tomasz Majewski. Odbyły się dwa posiedzenia. 1). Zebranie poświęcone organizacji konferencji, związanej z dziejami Komisji Fizjograficznej, mającej się odbyć w roku 1995. 2). Posiedzenie związane z realizacją programu botaniczno-zoologicznego podczas czerwcowej sesji wyjazdowej na Białoruś. Ścisła współpraca z Ogrodem Botanicznym w Krakowie oraz z historykami przyrodoznawstwa Akademii Nauk Białorusi oraz Instytutem Botaniki w Kijowie.

d). Komisja Historii Medycyny – przewodniczący: prof. Tadeusz Brzeziński. Odbyło się posiedzenie związane z opracowywaniem poprawionego i poszerzonego drugiego wydania *Historii medycyny*.

e). Powstała nowa komisja – Komisja Syberyjska; przewodniczący: prof. Zbigniew Wójcik, wiceprzewodniczący: dr Antoni Kuczyński, przewodniczący honorowy: prof. Włodzimierz Jewsiewicki. Zebranie inauguracyjne odbyło się w maju 1994 r. Podjęto i wykonano prace nad edycją *Pamiętników zesańców na Syberię w XVIII i XIX w.* Zaawansowano prace nad pamiętnikiem Józefa Kopcia z zesłania na Kamczatkę w XVIII w. Podkreślić trzeba szeroki zakres oddziaływania Komisji w skali ogólnopolskiej i międzynarodowej.

II. DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA

1. Prace opiniodawcze

Na polecenie Wydziału I PAN, dla potrzeb Komitetu Badań Naukowych, została opracowana syntetyczna ocena sytuacji w historii nauki i techniki w latach 1990–1994. Ocenę zredagowała prof. Małgorzata Frankowska-Terlecka na podstawie opracowań częściowych autorstwa prof. prof.: Andrzeja Abramowicza, Ireny Bajerowej, Tadeusza Brzezińskiego, Barbary Kuźnickiej, Romana Mierzeckiego, Tadeusza M. Nowaka, Stanisława Salmonowicza i Ireny Turnau oraz dr dr: Wandy Grębeckiej i Zofii Pawlikowskiej-Brożek. Ocena, przed przekazaniem do Wydziału I PAN, została wnikliwie przedyskutowana, najpierw na Prezydium Komitetu, a następnie na zebraniu plenarnym w październiku 1994 r.

3. Konferencje naukowe

Patrz punkt I. 1

III. WSPÓŁPRACA NAUKOWA Z ZAGRANICĄ

1. Przykłady współpracy Komitetu z zagranicą

a). Przygotowanie do druku tomu w języku hiszpańskim (ok. 250 stron maszynopisu) przez zespół autorów pod red. prof. Ireny Stasiewicz-Jasiukowej. Książka jest wydawana na koszt hiszpańskiego Centralnego Wydawnictwa Pijarskiego w Salamance i nosi tytuł: *La contribución de los Padres Escolapios a ciencia y cultura polaca en los siglos XVII–XIX*. Salamanca 1994.

b). Stała współpraca polskich historyków medycyny z niemieckimi historykami medycyny, dotycząca dziejów subdyscyplin medycznych – prof. Tadeusz Brzeziński i zespół. Prowadzono również szeroko zakrojoną dyskusję nad polskimi i niemieckimi podręcznikami historii medycyny.

c). Współpraca historyków przyrodoznawstwa z przedstawicielami tej dyscypliny Akademii Nauk Białorusi (vide punkt I.1.d).

d). Udział członków Komisji Syberyjskiej w zorganizowanej przez uczonych rosyjskich sesji wyjazdowej na Syberię. Nawiązano kontakty naukowe z uczonymi syberyjskimi.

e). Liczne indywidualne kontakty naukowe członków Komitetu, takie jak np.: wykłady na zagranicznych uczelniach (m.in. prof. prof. K. Rudnicki i Z. Libiszowska), publikacje w wydawnictwach zagranicznych, przyznanie nowojorskiej

Nagrody Jurzykowskiego prof. Zofii Libiszowskiej za całokształt twórczości naukowej.

2. Konferencje naukowe

Vide punkt I.1.d

3. Udział członków Komitetu w konferencjach naukowych za granicą

Prof. Roman Mierzecki brał udział w zorganizowanym w Paryżu w dniach 3–6 maja 1994 r. przez Paryską Akademię Nauk Kolokwium poświęconym wszechstronnej działalności A. Lavoisiera oraz zorganizowanych również w Paryżu 9 i 10 maja przez European Science Foundation Warsztatach omawiających rozpowszechnienie nowej terminologii chemicznej w Europie.

Prof. Konrad Rudnicki – udział i wygłoszenie referatu na posiedzeniu plenarnym Sesji we Lwowie, z okazji 25-lecia istnienia Lwowskiego Obserwatorium Astronomicznego (grudzień 1994 r.).

4. Działalność komitetów narodowych

Ścisła współpraca polskich historyków matematyki (pod patronatem prof. Romana Dudy) i historyków chemii (pod patronatem prof. Romana Mierzeckiego) w ramach Międzynarodowej Unii Historii Nauki. Kontakty zostały nawiązane podczas XIX Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki w Saragossie w 1993 r.

Współpraca – przede wszystkim historyków przyrodoznawstwa – z Akademią Nauk Białorusi (patrz wyżej).

IV. DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA

W ramach serii wydawniczej Komitetu – **Rozprawy z Dziejów Nauki i Techniki** – w roku 1994 ukazały się trzy monografie:

1). Tom I serii: *Polska technika wojskowa do 1500 roku*, praca zbiorowa pod redakcją Andrzeja Nadolskiego. Warszawa 1994, wyd. Oficyna Naukowa, s. 440. Jest to obszerna synteza, oparta na dogłębnej analizie materiałów źródłowych. Dzieło zostało przygotowane wspólnie przez Komitet i Wojskowy Instytut Historyczny.

2). Tom II serii: Jarosław Kurkowski, *Warszawskie czasopisma uczone doby Augusta III*. Warszawa 1994, Wyd. Retro-Art, s. 328. Jest to pierwsza polska monografia na ten temat, oparta na nieznanym dotąd źródłach.

3). Tom III serii: Irena Stasiewicz-Jasiukowa, *Encyklopedia Uniwersalna Księcia Biskupa Warmińskiego i jej rola w edukacji obywatelskiej czasów stanisławowskich*. Warszawa 1994, Wyd. Retro-Art, s. 238. *Pierwsze w Polsce studium o encyklopedii Ignacego Krasickiego, oparte na odnalezionym rękopisie*.

Obie powyższe książki uzyskały już liczne recenzje specjalistyczne (np. w „Kwartalniku Historii Nauki i Techniki”, „Świecie Nauki”, „Wiek Oświecenia”, „Archiwum Historii i Filozofii Medycyny”).

V. INNA DZIAŁALNOŚĆ KOMITETU

Ścisła współpraca z sekcjami historycznymi Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Polskiego Towarzystwa Matematycznego i Polskiego Towarzystwa Chemicznego oraz – za granicą – z Towarzystwem Kultury Polskiej Ziemi Lidzkiej (rekonstrukcja osiemnastowiecznego ogrodu botanicznego w Szczuczynie, organizowanie muzeum I. Domeyki w Krupowie koło Lidy).

Systematyczna współpraca z Archiwum PAN, dotycząca ochrony spuścizny po uczonych polskich i materiałów dotyczących dziejów instytucji naukowych.

Stała współpraca z Muzeum im. Krzysztofa Kluka w Ciechanowcu, m.in. pomoc w zorganizowaniu ogólnopolskiej sesji.

Małgorzata Frankowska-Terlecka
(Warszawa)

KONFERENCJA POLSKO-WŁOSKA

Dnia 9.11.1994 r. w Pałacu Staszica w Warszawie miała miejsce polsko-włoska konferencja na temat związków nauki polskiej z nauką włoską, a zwłaszcza zagadnień dotyczących postaci Galileusza i Kopernika.

Konferencję zorganizował Włoski Instytut Kultury w Warszawie, kierowany przez dr Franco Venturinię i Instytut Historii Nauki PAN. Wzięli w niej udział ze strony włoskiej Vincenzo Cappelletti, prezes Międzynarodowej Akademii Historii Nauki, który wygłosił referat *Nauka i czasy po Galileuszu* oraz Paolo Galluzzi, dyrektor Museo i Istituto di Storia delle Scienze we Florencji, który mówił o grobowcu Galileusza w kościele Santa Croce we Florencji. Ze strony polskiej w sesji udział wzięli: Jerzy Dobrzycki, który mówił o polskich uczonych korespondujących z Galileuszem, Bronisław Biliński (*Kopernik, papież Paweł III, Bernardino Baldi i proces Galileusza*), Paweł Czartoryski (*Kopernika opera minora*), Grażyna Rosińska (*Kopernik i Bianchini*) i Jan Piskurewicz (*Nauka polska we Włoszech w latach 1918–1939*).